

munkát könyörögve részükre és kérő szavainak oly sikere lett, hogy 465 szűkölködő egyetemi hallgató közül 200-nak ellátásáról már is gondoskodva van. E mellett matinékről, hangversenyekről, összejövetelekről gondoskodik, hogy a szegény egyetemi polgárok sorsán mennél hatásosabban s mennél gyökeresebben segíthessen.

Herczegh Mihály tevékeny részt vesz a társadalmi mozgalomokban is; nagy buzgalommal működik az «Országos nemzeti szövetség» munkássági és nemzetiségi mozgalmaiban, mint a szövetség igazgatósági elnöke, ugyancsak a vidéki nemzeti szövetségek alakítása körül is, a milyenek már eddig több városban keletkeztek.

Herczegh Mihály még javakorában levő férfiú, kitől mind tudományos, mind társadalmi életünk sok hasznos szolgálatát remélhet a jövőben is.

FIAM EMLÉKE.*

Ma két éve, drága gyermek,
Szívverésem, hogy megállt:
Látlak még, kór-ágyon fekvve,
A mint lelked, mint egy lepke,
Lassan-lassan, égbe szállt.

Örök Isten, tán szunyadtál,
Hogy ez megtörténhetett!
Szívem, lelkem csupa seb volt,
Ott feküdtem mint egy félholt,
Egy kerékbevetetett.

Földi bíró nem így ítél,
Földi törvény nem így szól...
Bűnös ember, Istent kérde,
Nem kapsz választ; borúlaj térdre —
Sirhatsz, de ne káromolj!

Fiam, drága gyermekem, te!
Érte mitse tehettek.
Némán hordom a fulánkot,
Angyalért még Miatyánkot
Imádkozni sem lehet.

Imádkozzál hát te értem,
Mennybe szállott gyermekem!
Én most, asztalomhoz lépve,
Forró csókot hideg képre
Nyomok némán, csendesen.

S ha amaz ösvényre lépek,
Melyen átmentél te már:
Ott a setét alagútban,
Te légy vezetőm majd ottan,
Fénylő Szent-János-bogar!

Gróf Zichy Géza.

ISMÉT CZIGÁNY...

Ismét cigány szól a házbán,
A mely annyi évig gyászban —
Hosszú, fényes asztal mellett
Deres gazda foglal helyet.
Köszönti a bor gyöngyét,
Rejtegeti titkos könnyét...
Nincs itt helye a vígságnak!
Feltámadnak mind az árnyak:
Drága asszony, szelíd arcu,
Két kis fiu, szép és karcsu...

Mi haszna a víg zenének?
Ugy hangzik, mint síri ének.
Hallgass, cigány! hagyj el, kérlek!
Te nem értesz, én sem értek.
Lenne bár hegedűt fűja
Golgotán, keresztből vágya:
Nem szólhatna annyi bánat,
Mennyi itt e szívben támad,
Hegedű azt el nem bírja,
Hegedű azt el sem bírja...

Hallgass cigány hegedűddel,
Vedd a hónod alá s vidd el,
Vagy sírj te is, bűn nagy voltán...
Rög-dübörgés az én notám!

Gróf Zichy Géza.

* Gróf Zichy Géza a két költeménye a Kisfaludy-társaság legutóbbi ülésén olvastattatott föl.

AZ ESTERHÁZYAKRÓL.

Az Esterházy név történelmünk legfényesebb neveinek egyike; hangzatos nemcsak minálunk, hanem a külföldön is. Dicsőség, hazafiság, fényűzés, gazdagság és gavalierság fénye veszi körül s teszi az idegenek előtt is híressé.

Hazánk történetében a XII. század óta szerepel az Esterházyak neve, a XVII. század óta pedig Franciaország haditörténelmének lapjai is hirdetik sok helyen az Esterházyak hírnevét és hadi dicsőségét. Németország főnemessége között is helyet foglaltak az Esterházyak. Első kimutatható ősük a Salamon-törzsből való Mogud, ki 1186 körül III. Béla király pristadusa volt. Az Esterházy nevet legelőször Benedek használja: «Ester-has», felváltva «Zerházy» alakban, még pedig a XVI. század közepe táján. Ferenc fia, pozsonyi alispán, az édes anyjától, galánthai Besenyei Ildikától örökölt galánthai birtok után vette fel a család által ma is használt előnevet.

A magyar főúri nemzetségek között csupán az Esterházyak hercegi ága tartozik ama családok közé, melyek mint a hajdani szent római (német) birodalom mediatisztált nemzetségei az uralkodóházakkal egyenlő születésűeknek tekintetnek, a mi azt jelenti, hogy akár a Habsburg, vagy Hohenzollern-ház bármelyik tagja házasságra léphet az említett mediatisztált családok egyes tagjaival a nélkül, hogy ez által oly rangon alóli házasságot kötne, mely az e házasságból keletkező utódokat a trónöröklés jogától megfosztaná; míg más, még oly gazdag, hatalmas és előkelő mánás család tagjaival az uralkodóházak sarjai csakmorganatikus házasságra léphetnek.

Az Esterházyak hercegi ága azt a jeles kiváltságot, mely szerint a hajdan «birodalmi közvetlenség» (Reichsunmittelbarkeit) bíró német oligarcha családok közé fűlvétetett, az által nyerte el, hogy 1804-ben a Frankóniában fekvő Edelstetten nevű uradalmat de Ligne hercegtől megvette, és ez által e területen az úgynevezett «Landeshoheit» (bizonyos korlátozott szuverenitás) jogát is megszerezte.

Az Esterházy család hercegi és grófi vonalra oszlik s több ágából és ágazatból áll, nevezetesen a frankói, cseleksi, cseszneki, zólyomi és erdélyi ágakból. Az úgynevezett francia, vagy hallevylyi ágat Esterházy Dániel gróf, II. Rákóczi Ferenc hírneves generális alapította, ki bajtársával, Bercsényi László gróffal, XIV. Lajos udvarához menekült. Franciaországban különben jóval előbb, már a XVII. század első felében is találkozzunk az Esterházy névvel. Régi francia hadtörténeti munkák és Ballagi Aladárnak a francia királyok magyar huszárezredeiről írt történelmi tanulmányai bizonyítják ezt. Richelieu bíboros már 1635-ben azt írja Sieur de Servieux-nek, hogy bizza meg de Bonnet lovagot egy magyar lovasezred szervezésével, melynek neve «Regiment des Hussars Hongrois» legyen, «mert ezeket a lovasokat hazájukban is így hívják». Már ebben az ezredben is találkozzunk egy «Mr. Georges d'Esterházy, baron de Galántha» nevű magyar nemessel, ki elejétől fogva az ezredben szolgált. Ez az Esterházy György báró, később az ezred egyik maître de camp-ja (alezredes), vitézül harcolt huszárszájaival a Franche Comté-ban, hol chevalier de Beaumont őrnaggyal együtt egy ütközetben, melyben az ezred öt svadronjával részt vett, hősi halált is halt. 1686-ban, mikor Budavárnak visszavétele és Tökölly Imre legyőzése után sok magyar vitéz külföldre menekült, Franciaországban új huszártoborzást tartottak. De Ligne herceg tábornagnak, a francia hadsereg fővezérének nagyon tetszetek a magyar huszárok festői öltöztetése és dölöző alakjai, «kik úgy ülik meg a lovat, mintha összenőttek volna vele». Nehányat közülük bemutatott XIV. Lajosnak. Ez egy Corneberg báró nevű fiatal nemes, ki azelőtt a német császár seregében szolgált, nyomban megbízott egy magyar huszárezred toborzásával, és ezredessé nevezvén ki a fiatal embert, nagy összeg pénzrel Straszburgba küldte, hogy ott fogjon hozzá a huszárezred föl-

állításához. A könnyelmű fiatal ember azonban elmulatta és elkártyázta a pénz legnagyobb részét, úgy, hogy alig volt képes három szegényesen felszerelt és hitvány gebékkel ellátott svadront kiállítani. Ennek az ezrednek egyik svadronját Esterházy Sándor báró vezényelte, ki később az ezred parancsnoka is lett.

1711-ben, II. Rákóczi Ferenc legyőzése után, Esterházy Dániel gróf Bercsényi Lászlóval Franciaországba ment és ott hadi szolgálatot vállalt, míg előbbinek testvére, Antal, a fejedelmet számkivetésébe is követte. Ez a Dániel gróf volt megalapítója az Esterházyak úgynevezett francia vonalának, mely azonban már a második nemzedékben leányágra került. Esterházy Dániel ugyanis Franciaországban egy Picheguire grófnőt vett feleségül. Az ezen házasságból származott György grófnak csak leánygyermekai születtek. Dániel gróf 1742-ben halt meg.

A Rákóczi Ferenczel Törökországba menekült és 1732-ben Rodostóban elhalt Antal grófnak Nigrelli grófnővel való házasságából származott János Bálint nevű fia szintén Franciaországba ment. 1740-ben de la Nougarde de la Garde kisasszonyt vette el, mely házasságból Bálint László gróf, (szül. 1740) és Mária Anna grófnő (szül. 1741) származtak. Bálint László gróf a francia «L'ordre du Saint Esprit» (Sz. Lélekrend) lovagja volt, és 1785-ben Hallevyly Ursall grófnőt vette feleségül. 1793-ban Ausztriába, később Oroszországba emigrált, hol 1805-ben gródek birtokán elhunyt. Négy gyermeket hagyott maga után; ezek: 1. Bálint Fülöp Gáspár, (szül. 1786) kinek neje Weissenwolff Mária Anna volt, (+ 1838) 2. Everilda grófnő, (1791) Friberg gróf neje, 3. Almerie grófnő, (szül. 1789), ki Murray gróf, es. kir. altábornagy neje lett, 4. László gróf, (1797) meghalt Bécsben 1876-ban, a kivel férjéig-ban a francia vonal kihalt.

I. Napoleon seregében is szolgált egy d'Esterházy kapitány, ki 1809-ben, mikor Napoleon seregével Bécsét elfoglalta, Bécs francia tábornokának, Andreossy gróf altábornagynak (az Andrássy grófok olasz (mantuai) ágának egyik, szintén Franciaországba került le származottja) segédtséget adott. Fülöp Lajos király 1830-ban végleg megengedte, hogy a Walsin-Esterházyak nemcsak az Esterházy nevet, hanem a grófi címet és a család ősi címerét is használhassák, és a Walsin-Esterházyak, az úgynevezett hallevylyi francia ág tényleg használja is az Esterházyak ősi címerét: a két mezőben arany koronán álló koronás griffet, mely jobb-jában magyar szabályt tart, míg baljában három zöld szárú, arannyal futtatott piros rózsát mutat.

Esterházy Dániel és Bercsényi László grófkát XIV. Lajos 1712-ben vette fel nemesi testőrségébe. 1719-ben mind a kettő Törökországba ment, hogy a király számára az ott tartózkodó magyar emigránsokból huszárezredet toborozzanak össze, melynek ezredtulajdonosa Bercsényi gróf lett, ki 1778-ban mint a Sz.-Lajos-rend lovagja és maréchal de France halt meg. Ezred az ő nevét viselte és a Magyar Nemzeti Múzeumban ma is őriznek egy kardot, melynek egyik lapjára a szavak vannak vésvé: «Regiment de Berchiny», másikon a «Vive le Roy» mondat és 3 lilium. 1763-ban 3 magyar huszárezred volt Franciaországnak: a «Berchiny», a «Chamborand» és a «Royal Nassau» ezredék. A «Chamborand» ezred Esterházy Dániel gróf alapította Straszburgban 1734-ben saját költségén; a következő évben a király vette át zsoldjába. Egy magyarországi Esterházy 1764-ben is alakított Franciaországban egy magyar huszárezredet, melynek parancsnokságát Esterházy Bálint Lászlóra bízta. Ennek az ezrednek az egyenruhája zöld bekecsből, ily színű kabátból, és előbb fehér, később piros nadrágból állott, továbbá fehér paszományos fekete esakából. A huszárok tarsolya fehér volt, középen a Bourbonok liliumával. Ez az ezred az első császárság alatt ezüstszerű dolmányt és lenszínű nadrágot viselt. 1791-ben, mikor az ezredet neveit eltörölték és számokkal pótolták, az Esterházy-huszárok a 3-dik számot kapták, mely ma is ezredük jelzője. 1734-ben Straszburgban felállított második Esterházy-huszárezred a 60-adik számot kapta. Alezredese Dániel nevű magyar nemes volt. Az ezredben számos magyar nemesember szolgált, köztük Palugyay, Almásy, Cserny Ferenc svadronos kapitány (ez később

Condé herceggel Ausztriába emigrált és Morvaországban telepedett le), tordai Igaz, Bezerédj, Balogh, Szögyény, stb. Az Esterházy-huszárok világoskék dolmányt, fehér zsinórral, piros mellényt, kék nadrágot, bőrkucsmát viseltek. Zászlóik arany liliumokkal átszőtt egész selyemből valók voltak. Dániel gróf fia, az előbb említett György, egy Rohan-Chabot hercegnőt vett el.

A Franciaországban bujdosó magyar nemes családok ivadékaik többnyire a legelőkelőbb francia nemzetségekkel léptek rokonságba és nagy részt ma is virágnak új hazájukban. Nehány évvel ezelőtt egy ily elfranciásodott, vagy jobban mondva, magyar vérrrel felfrissített régi francia nemzetség tagja, ki mint vitézesredek szolgált a francia hadseregben, a Párisban élő nemeskéri Kiss ezredeshez ment látogatába. Kezelmére a házikisasszony zongorához ült és egy magyar zeneművet játszott el. És ekkor örökké emlékeztet jelenet játszódtott le Kiss-ék szalonjában. Az a darab, melyet a hölgy eljátszott, sajátos hatással volt a francia katonatisztre. Harciasan hangzó ritmusai, hol mélabúsan és komolyan, hol behízelgően és édesen elandalgó, majd a kitörő örömrivalgáshoz hasonló, de mindig büszke és méltóságteljes dallamai hallatára meglepetvén, felváltva a mosolygva reá tekintő fiatal nőre és a házi úrra szegezte tekintetét. Látszott, hogy nagy zavarban van, melyben arca majd kipirult, majd elhalványodott. Néha nehézkesen leeggett fel és összeütve bokáját, kardja markolatára tette kezét. Egyszerre csak felkelt és nyugtalan léptekkel néhányszor fel és alá sétálva a szobában, hirtelen a hölgyhöz lépett és reszkető hangon kérte, hogy ismétlje a játékot és mondja meg neki a darab címét.

«A Rákóczy-indulót játszottam», mondá a hölgy.

Az ezredes néhány pillanatig elmerengett, aztán fejéhez kapott és mosolygva mondá:

— «Ah, most már tudom érthetetlen felindulásom okát. Édes anyám ama Picheguire grófnak a gyermeke, a ki Bercsényi László tábornagy leányát vette el! Az én ereimben is magyar vér folyik, melyet e még soha nem hallott dallamok öntudatlanul és oly titokzatosan föl-izgattak.»

A Dreyfus-pörben szereplő Walsin-Esterházy őrnagy dédunokája a fentemlített Esterházy Mária Anna grófnőnek, a ki egy Walsin nevű katonatiszt morganatikus neje lett. A magyar Esterházyak soha sem ismerték el az úgynevezett gróf Walsin-Esterházyakat Esterházy grófkának.

Marciánji György.

SÜRGÖNY ÉS TELEFON SODRONYVEZETÉK NÉLKÜL.

Utóbbi időben többször találkozunk a sodronyvezeték nélküli sürgönyzés, jobban mondva a szikrasürgönyzés eszméjével; hallunk egyes kísérletekről e téren, a nélkül azonban, hogy valami tényleges eredményről lehetett volna beszélni. Most azonban Slaby titkos tanácsos Berlinben dr. Dietz és Arco gróf segítségével oly szerencsésen működött, hogy a kitűzött feladat jóformán megoldottnak mondható. Ugyanegy sodronyon egy és ugyanazon időben két különböző sürgönyt küldött a nélkül, hogy ez legesekélyebb zavart vagy érthetlenséget okozott volna; az utóbbi napokban e kísérletet a berlini műegyetemen hallgatói előtt, még pedig sikeresen, ismételték. Az egyenám ugyan, mely a táviradi hírek továbbítására felhasználatik, az úgynevezett távirósodronyok belső részében folytatja útját. Slaby a szikrasürgönyzés körül tett kísérletei alkalmával most megállapította, hogy az elektromos sugarak a szabad légben folytatott útjukban mohón és előszeretettel keresik fel az utójukba akadó sodronyokat s ezek külső felületén sziklanak tova, még pedig fokozottabb gyorsasággal és a nélkül, hogy a huzal belső részére, annak magvára bármely módon befolyást gyakorolnának. E megfigyelése alapján sikerrel járt aztán azon kísérlete, hogy a sodrony belső részén egyenám-mal, külső részén, jobban mondva felületén pedig a szikrasürgönyzés segélyével két különböző érteztet továbbított. A kísérlet eredménye ugyanis az volt, hogy az egy és ugyanazon sodronyon egy és ugyanazon időben leadott sürgö-

WEINWURM FÉNYKÉPE UTÁN.
AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUMBÓL. — Részlet az egyik folyosóról.

nyök minden megosonkítás nélkül érkeztek meg rendeltetésük helyére. Slaby t. tanácsos előadása főleg azért bírt oly nagy érdeklődéssel, mert ez alkalommal eddigi meddő kísérleteiről is beszámolt. Az eredetileg és tulajdonképp olasz találmány közzététele előtt is tett volt Slaby ugyancsak dr. Dietz segédkezése mellett kísérleteket a szikrasürgönyzésben, a nélkül azonban, hogy számbavehető eredményeket érhetett volna el. Nevezetesen a mult télen, ugyancsak az ottani műegyetem tornácain tett kísérletei alkalmával alig juthatott 50 méternél nagyobb távolságra.

Slaby az olasz találmánynak Angliában történt bemutatásánál jelen levén, visszatérte után maga is kísérletezett. A német császár minden hasznos iránt lelkesedvén, eleitől fogva nagy érdeklődést mutatott az ügy iránt, sőt, hogy a kísérletek nagyobb arányokban is folytathatók legyenek, a potsdami királyi kerteket bocsátotta a tudós rendelkezésére. A fő kísérleti állomást a matrözállomás képezte, melynek hajóselegysége szintén szabad rendelkezésére állott. E helyen állított fel az «elfogadó», míg az «indító» állomás a Pávaszigeten volt. Az első kísérlet megihusult. Kitént ugyanis, hogy a használt műszerek túlságosan érzékenyek s ezüsttartalmuk felette nagy. Az érzékeny műszere már a körleg elektromossága is befolyással volt s ennek folytán egyre működött még akkor is, mikor nem sürgönyöztek. A további kísérletek azt mutatták, hogy mennél érzékenyebb a műszer, annál jobb az eredmények.

Slaby most töltelékül csak nickel darabkákat használ, de olyanokat, melyek hegyesek, élesek, szaggatottak. Ily csövek mellett a kísérletek nagyon jól sikerültek. Miután a Pávaszigetről a matrözállomás most látszott s a közlekedést nagy nehézségek között csak csónakok segélyével lehetett fenntartani, az «indító» állomás a Sackrov nevű templomba helyeztetett át, a radiátor az oszlopcsarnokban állítottatott fel, míg az elektromosságot felfogó sodrony a templom tornyán alkalmazott árboczon erősitetett meg. Itt pompásan ment a dolog; csakis egy ízben mondott csütörtököt a készülék, még pedig éppen két órával a császár érkezése előtt. Szerencsére azonban ráakadtak a zavar okára. A fenyegető eső miatt ugyanis az «indító» helyebb helyezték el a templomba; ugyanez a sodrony mintegy két méternyi hosszban körülbelül fél méternyre a padlótól ezzel egyenközten he-

lyezték el s ez okozta a bajt. Mikor azután visszaállították az eredeti állapotot, a császár jelenlétében is nagyon jól sikerült a kísérlet. Most újból a Pávaszigetre helyezték át az «indító» állomást, de ismét nehézségekkel kellett megküzdöniük: kitént, hogy fak állottak az «indító» sodrony közvetlen közelében s ezek a sugarakat felfogták. Legjobbának találták, ha úgy az «indító», mint a «fogadó» állomáson is látszanak a sodronyok. Már a közéjük farakodott vitorla, sőt egy gözösnék felemelkedő füstje is kisebb zavarokat okozott, melyek a Morze írókészülék betűinek elhomályosulását, elmosódottságát idézték elő. Igaz ugyan, hogy a szikrasugarak vastag tárgyakon, sőt még épületeken is áthatolnak, de az erővesztés egyenkor felette nagy. Hogy a Pávaszigeten alkalmazott sodrony jobban lássék, 25 méterről 65 méterre meghosszabbították s a Havel vízében csónakon helyeztetett el; de csak akkor érték el valóban kedvező eredményt, mikor a fogadó állomáson is 65 méterre hosszabbították meg a sodronyt.

Az egész eljárásnál felette fontos a sodronyok hossza s e szerint a sodrony nélküli sürgönyzés elnevezése tulajdonképp helytelen, mert a szikrasürgönyzésnél is, bár nem mint összekötő és folytonos vezetéket, de mint «indító» és «fogadó» nagy szerepet játszik a sodrony. Az azonban épenképp nem baj, ha a sodrony toronymagasságra vezetetik is fel függőlegesen a levegőbe.

Slabynak érdeme annak a megállapítása, hogy a sodronyok vízszintes alkalmazása se baj, csak hogy ilyenkor főgond fordítottatik arra, hogy a sodronyok egyenközű helyzetben legyenek. Az eddig ismertett kísérletek mind csak három kilométerrel valamivel hosszabb távolságban történtek. A császár buzditására azután tovább mentek.

A léghajózási osztályt is igénybe vették s ennek segítségével mellett hosszabb távolságra, Schönberg és Rangsdorf között (21 kilométer) folytatták a kísérleteket. Eleinte arra gondoltak, hogy a két léghajót fogva tartó köteleket lehetne felhasználni az elektromos sugarak felfogására; a hatás azonban felette nagy, sőt túlságos volt, a készülék nyugalmra se juthatott. A második kísérlet, telefonhuzalok segélyével, már jobban sikerült, de most is mutatkoztak oly jegek, melyeket nem küldtek fel nem adtak. Csak midőn egészen vekony, 6, 4 milliméternyi huzalt

használtak, volt a siker teljes. Kár, hogy a kísérleteket ekkor abban kellett hagyni; de okvetlenül folytatni fogják.

Az eddigi tapasztalatok azt mutatták, hogy az átruházás, a továbbítás lehetősége a sodronyok hosszúságától függ. Egészen tiszta levegőben, a tengerparton a sodrony minden méterje után az áramnak a szabad légben sodrony nélkül folytatott 500 méternyi útra lehet számítani. A Dover és Calais közötti 40 kilométer távolság legyőzésére tehát 80 méter hosszú sodrony elég volna; az Amerikával való összeköttetésre 2000 méter, oly hosszúság tehát, melyet léghajók segítségével szintén könnyen legyőzhetünk. Hogy ily nagy távolságban lehetséges lesz-e sürgönyözni vezeték nélkül, részben attól is függ, hogy az elektromos sugárak hogy viszonylanak és alkalmazkodnak a föld görbületéhez; ha egyenes az útjuk, akkor 191 kilométer hosszú földrétegen — szelvényen — kell áthaladni.

is be akarják mutatni. A szintén érdekes találmányról még közelebbi részletesebb adatokkal nem bírnak; az azonban előre is megállapítható, mily természeti törvények alapján válik e kísérlet is lehetővé. Két tényezőt kell ez irányban szem előtt tartanunk; elseje az, hogy ama természeti törvény, mely szerint a hangnak ereje a távolság négyzetére csökken, a mi légkörünkben csak néhány kilométernyi távolságig áll; nagyobb távolságokban a hanghullámok alakja okvetlenül olyként változik, hogy a hang továbbvezetése sokkal könnyebben lehetséges, sokkal gyorsabb. Hogy példával éljünk, az 1891. évi április hó 23-án Rómában légherőpült puskaporgyár robbanásának hangja akkora volt, hogy 250 kilométernél nagyobb távolságra is meghallották. A másik törvény az, hogy a levegőnek a hang terjedése által okozott megrezkötöttsége még akkor is működik, és észlelhető, mikor azt a fül már meg nem hallja. Ha

hogy e találmánya közrebocsátásával, nagy fontossága mellett is az 1900-ik évig késik.

Varjas Károly.

AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUM MEGNYITÁSA.

Az iparművészeti múzeum november 20-ika óta megnyitott rendeltetésének. A főváros egyik nevezetes közintézete, a hazai ipar művészi fejlesztésének nagy céljával és nemzeti irányban való művelésével. A művelt világ ipari versenyében a nemzeti sajátosságok adnak eredetiséget a műipar ama számtalan termékének, melyeket nem annyira a mindennapi szükség, mint a jóízűség, a fényűzés vágya keres föl és szerez össze, hogy a lakásnak, az otthonnak dísz, kellemet, előkelőséget vagy kérkedő fényt adjon vele. Ezekért tömérdek pénz vándorol külföldre. Az iparművészeti társulat azért ala-

lakatos munka is mind a magyaros minták után készült.

Megnyitása előtt már két fényes napja volt az új múzeumnak. A múlt év okt. 25-ikén a király helyezte el benne a zárkövet. Az idén, szeptember hóban pedig Vilmos német császár látogatta meg a még berendezetlen intézetet, s akkor mondta emlékezetes szavait, hogy a nemzeti jelleget mindenben meg kell őrizni.

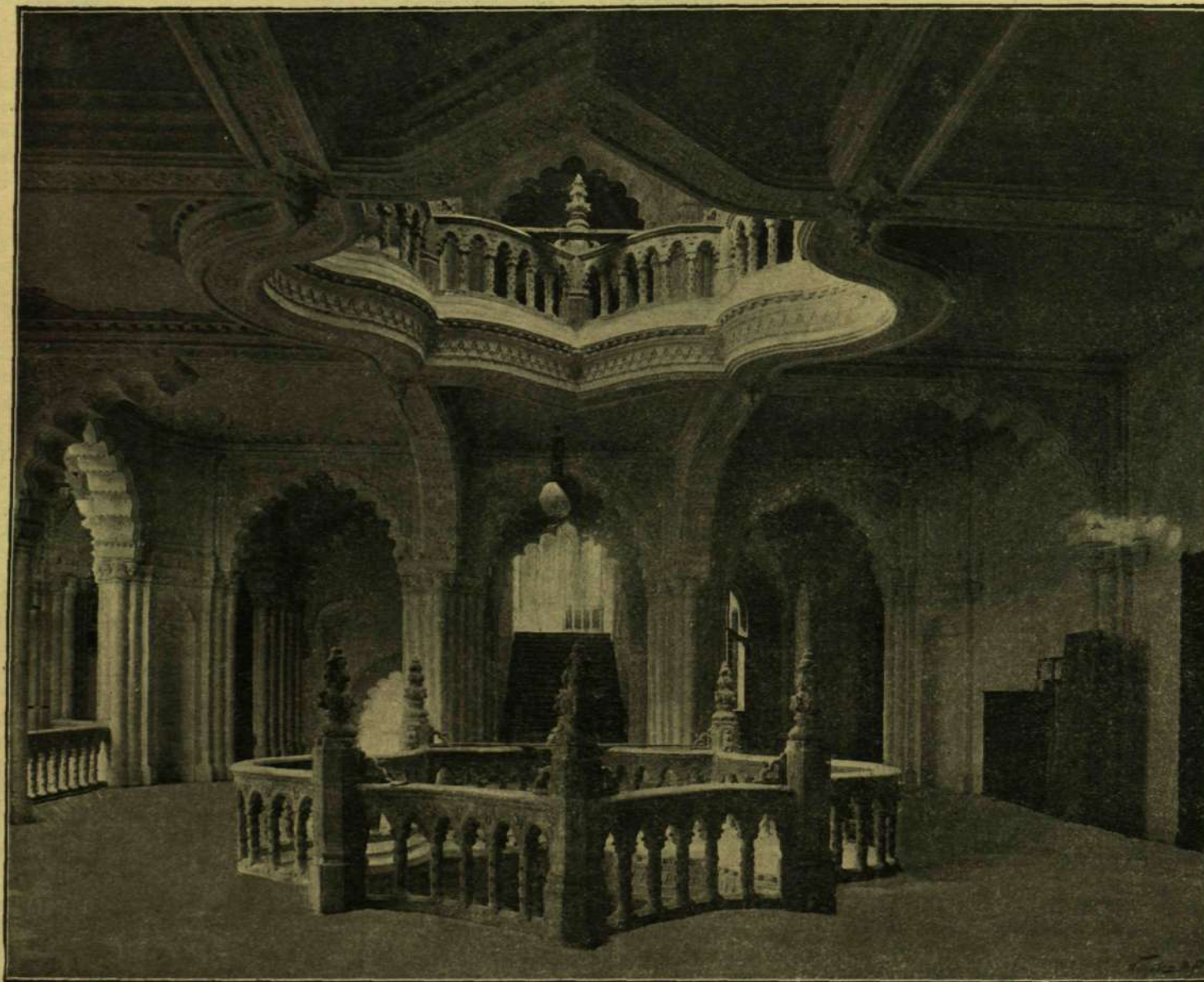
A múzeumot 1893 őszén kezdték építeni, Lechner Ödön tervei szerint, kinek finom ízlését és eredeti felfogását annyira dícséri az ékes palota mind formai szépségében, mind belső berendezésében. Kettős czéla épült. Benne gyűjtik össze a műipar tárgyait, őrzik meg a magyar ipar mindazon termékeit, melyeket megmenteni lehet, természetesen kiegészítve az összes modern ipar példanyújtó gyűjteményeivel. Az épület egyik nagy részét, a Kinizsi-utca felőli traktust, az iparművészeti iskola foglalja el, a hol a

kal, ezek fölött karzattal. A teremben van hely a váltakozó kiállításokra, de a múzeum állandó tárgyainak is. A folyosót, a karzatokat egészen a múzeum foglalja el.

A múzeum üllői-uti homlokzata fölött uralkodó kupola az épület belsejében is kitűnően érvényesül, mint a világosság forrása, s mint látvány, mert a földszintről egész három emeletnyi magasságban végigláthatni a kupola belsejében, föl a virágos üvegfedél.

A folyosókon, karzatokon leljük meg szép rendben a múzeum egyéb gyűjteményeit, melyeket iparosaink és kereskedőink annyi haszonnal tanulmányozhatnak.

A földút udvari teremben a karácsonyi kiállást az iparművészeti társulat rendezte s ebben kedves apróságok, hasznos czikkek, sőt drágaságok közt is lehet válogatni. Több előkelő czég, intézet, iskola, de leginkább magánosok vesznek részt a kiállításban. A gazdag és pompás kiállítás Ráth Györgynek, az iparművészeti tár-

Weinwurm fényképe után.

AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUMBÓL. — AZ ELSŐ EMELETI ELŐCSARNOK.

A gyakorlati alkalmazhatóság egyik, jelenleg még fennálló akadályát továbbá még az, hogy bárki, ki alkalmas fogadó készülékkel bír — tehát akár az ellenség is — felfoghatja az útnak indított sürgönyöket. Kérdéses, hogy sikerül-e oly fogékony készüléknek feltalálása, jobban mondva elkészítése, hogy csak az egyöntetű, úgyszólván egymáshoz hangolt sugárak legyenek felfoghatók. Egyelőre az úgynevezett „ellenesség” az egész ilyenmő sürgönyzést megghusíthatja azáltal, ha nagy áramú készülék működhet, mely az ellenfél által indított jeleket egyszerűen megsemmisíti, eltörli. A tengerészetre, a hajózásra azonban már most is nagy fontosságú a találmány. Nagyon hamar eljőhet már az az idő, midőn minden hajón lesz oly „felfogó” vagy „fogadó”, mely a világító tornyokról adott figyelmeztető jegyeket még ködös, borús időben, vagy éjjel is továbbítani képes oly hirtelen és jeleket, melyeknek erősségéből a távolságra is következtetni lehet.

Nem lesz érdektelen itt egyúttal megemlíteni azt is, hogy az 1900-ban tartandó párisi világkiállításán a sodronyvezeték nélküli távbeszélést

például egy üres vízvezeték cső elején pisztolyt sütünk el, az ez által előidézett hanghullám még 50 kilométernyi távolban is kimutatható, holott a fül már mi hangot sem hallhat. A zenei hangok ugyanígy változnak s egy bizonyos távolságban olyan zúgá válnak, melyben az eredeti hangok már fel nem ismerhetők. A léghang elsivító puskagolyó oly hanghullámot alkot, mely nem vastagabb egy milliméternél s az emberi dobhártyára egy percnek százszerez résznyi idejéig hat, a fül által tehát alig hallható.

A sodrony nélkül működő telefonnak főfeladata tehát csak az, hogy a fül számára az általa már meg nem különböztethető lég-hullámokat, melyeket a messze távolban valamely hang alkot, megfelelő készülék által eredeti erejébe átváltoztassa. Hogy ezt a feltaláló mi módon, milyen eszközökkel éri el, ez nincs még közhírre téve, ámbar állítolag azt a feladatot, hogy sodronyvezeték és elektromosság segélye nélkül, még pedig nagy távolságokra is, beszélhessen s a hangot eredeti erejében visszaadja, sikeresen megoldotta. Minden esetre különös azonban,

kult Magyarországon, hogy az irányt és szakoktatást megadja iparosainknak, s a mintákat is előtárja.

Az iparművészeti múzeum palotájának építői — Lechner Ödön és Pártos Gyula. — külsőleg is kifejezni kívánták az intézet célját és a megszokott építési stílus helyett egész mást alkalmaztak. Magyarost öhajtottak nyújtani. De magyar építési stílus nincs. Fölhasználták azonban a keleti formákat, a kerek és csipkés boltíveket, a jellegző ablak-ürekeket és a magyar díszítésnek régi emlékeit, melyeket himzsek, századok előtti festések őriztek meg. A palota külseje és belső berendezése következetesen keresztül vitte ezt a feladatot. A külső is eltérő nyilvános épületeinktől. Sem malter, sem faragott kő nincs rajta alkalmazva. A külső falakat a Zsolnay-féle híres gyár égetett és mázas agyagból való majolikái borítják, virágos és tulipános díszekkel, melyek zománcos fényben ragyognak. A parkányzat is sárgás majolika, sőt a középső kupola fölött emelkedő gloriét szintén égetett agyag. A belső berendezésben az ajtók, ablakok folszerelése, a

Weinwurm fényképe után.

AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUMBÓL. — KIÁLLÍTÁS A NAGY CSARNOKBAN.

szakoktatás tart folytonosan. Ezenkívül egy nagy terem a váltakozó kiállítások számára készült. Itt jelenleg az iparművészeti társulat kiállítását látható. Ezzel együtt nyílt meg a múzeum e hó 20-ikán. Az iparművészeti iskola már a múlt őszt óta a palotában teljesíti feladatát. Berendezve egészen a múzeum még nincs, mert az előirányzottnál sokkal nagyobb költségek a rendelkezésre álló pénzt kimerítették. A tárgyak egy része tehát még várja az alkalmas szekrényeket, s az üllői-úti és rákos-utcai sarokrész nagy terme zárva marad egyelőre. A Rákosszentimre felől eső hosszú nagy teremben s a körülete levő folyosókon a magyar műipari tárgyak gyűjteménye van együtt.

Az épület belseje első rendű látványosság, tágas termeivel, nagy világosságával, kedves és finom részleteivel. A múzeum feladatát az építész nem minél több teremben vagy szobában kereste, hanem minél nagyobb területekben, a hol a gyűjteményeket csoportosítani, minden oldalról megtekinteni lehet. Kitűnő megoldása ennek az úgynevezett fedett udvar, mely voltaképpen egy nagy terem, alól köröskörül folyosók-

tárul föl a nagy kiállítási udvar, üveg tetejével, oldalt a folyosók és karzatok szép tagozatú kerek nyílásaival, melyek közt oszlopok helyezkednek el. Vidám és derült ez a kép, architektúrájában egyszerű, nemes. A közönség mindig sokáig megáll ezen a helyen, hogy élvezze a művészies benyomásokat, melyeket a tervező építész oly öntudatosan és oly eleven érzékkel számított ki.

A múzeum anyaga jelenleg körülbelül 9000 műtárgy, azonban ennek csak felét rendezheték el eddig. A rendezésnél a nemzeti jelleg és a történeti korszakok az irányadók. A külföldi ipar bemutatása természetesen a múzeum egyik feladata, hogy minél nagyobb legyen az okulás köre. Arabok, indusok, kínaiak, japánok is bőven kínálják az exotikus példákat.

A nemzeti jelleget a magyar terem adja meg. E hosszúságú terem mennyezetét a maksi ref. templom hajdani (1766-ból eredő) festett famennyezetének kockáival borították be. A terem egyik végén faoszlopoktól tartott karzat a soólyi ref. templomnak 1624-ből maradt karzata. Magyar iparművészeti emlékeink java része itt van

sulat elnökének és Györgyi Kálmán titkárnak a fáradozását dícséri.

A múzeum rendezését Radács Jenő igazgató vezeti. Önérzetesen üdvözölhette és kalauzolta e hó 20-ikán a megnyitásra eljött közoktatásiügyi minisztert.

A MESTERSÉGEK KÜLÖNÖSSÉGEI.

Egy most megjelent francia munka: Paul Sebillott „Legendes et curiosités des métiers” (A mesterségek legendái és különösségei) című műve érdekesen ismerteti a mesterségek fejlődését, a czéhek régi életét, szokásait s azokat a babonákat és mondákat, melyek az egyes ipari foglalkozások művelői közt a sok százados összetartás, együttélés, a czél és törekvések egysége folytán keletkezett. Meglepően egészi ki ez a könyv a múlt és mai társadalom képét úgy, a mint azt a legerősebb művelődési intézmény, a munka és annak szervezete elénk rajzolja.

Egy csaknem feledésbe merült kegyetes szokás a régi századokban minden mesterség-

EGYIK TEREM AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUMBAN.

Weinwurm fényképe után.

nek megadta a maga védő patronusát, a maga külön szentjét, kinek hathatós támogatása, ember fölötti oltalma dísz és tekintélyt kölcsönzött még a legegyszerűbb foglalkozásnak is. Így lett a molnárság védszentje Szent Katalin, a pékeké Szent Honorius amiensi püspök a VII. században, míg a mészárosok Szent Bertalant választották, a németalföldi takácsok Szent Jakabot, a kötélverők Szent Pált, a szabók pedig Párisban Szent Annát, Belgiumban Szent Mór, Bonifácot, vagy Katalint. Szent Anna a varrónőknek, csipkeverőknek és fehérnemű-varrónőknek is védszentje, míg a mosónők néhol Szent Klárát ünneplik, a csizmadiaik ellenben Crispinbe, a kalaposok Szent Antalba, a kőművesek hol Szent Lénárdba, hol Szent Balázsbba, vagy Lajosba vetik bizalmukat.

Szent Borbála a cserépfedők, kőfaragók és más kőművek pártfogója; az ácsok természetesen Szent Józsefet vallják magukénak; az asztalosok Szent Annán osztoznak a varrónőkkel és csipkekeszitőkkel; a fa-faragók René angersi püspököt tekintik védőjüknek, a kerégyártók pedig Katalint. Említsük még Szent Márkot az üvegesek, Illést a kovácsok, Mártont a nyomdászok részéről, s ezzel körülbelül kimerítettük a főbb iparágakat s azok védszentjeinek névsorát.

Melyiket tartották már most régi hagyomány szerint mindezen foglalkozások közül legjövendelmesebbnek? Úgy látszik, hogy már ősidőktől fogva a molnároknak volt legtöbb okuk elégtelnek lenni védszentjökkel. Egy régi legenda szerint az ördög, miután sokáig tűnődött, hogy melyik földi mesterség hozna legtöbbet a konyhára, végre is a molnárságot választotta. De Szent Márton kijátszotta, mert ő meg az ördög malmával éppen szemközt esupa jégből, épített egy malmot s mikor az előbbinek örletét mind magához csábitotta, akkor becsérelte malmát az ördögével ezer arany ráfizetés-sel (ennyi volt az ördög által szerzett jogtalan haszon). Mikor aztán az ördög legjobban kezdett örülni a vásárnak, jött a tavasz, az egész malom fölegedett s beleolvadt a lisztbe.

A régi néphitben csak a szabókra és a pékekre járt rájuk annyira a rúd, mint a molnároknak. Ez a három volt a leggyűlöletesebb mesterség a közvélemény szemében. Azért mondták (elég nyersen), hogy ha egy zsákba beletesz az ember egy molnárt, szabót, ügyvédet és végrehajtót, az első, a ki kibújik a zsákból, — egy gazember lesz. Száz ily mondással élesítette a népszellem a maga csipős gúnyolódását a molnárok becsületességén. «Mi a legbátrabb e világon?» — kérdezte a szójárás, s a felelet az volt rá, hogy: «a molnár inge, mert az minden reggel nyakon fog egy zsebmeteszt».

Akármit kenjen is az irigység a molnárokra és a pékekre, az az egy bizonyos, hogy nem szolgáltattak okot és alkalmat oly rémgényekbe való borzalmas mendemondákra, mint a milyent a spanyol és párisi pástétomsütőkről terjesztettek annak idején, azt állítván, hogy ezek a temetetlen gonosztevők hulláját szerzik meg céljaikra. Párisban mutatták is annak a házának a helyét, melyet a bíróság rendeletéből földig romboltak, midőn nyomára jöttek, hogy egy pástétomsütő, ki abban lakott, az akasztott emberek húsát használta kotyvalékaihoz. Még borzalmasabb eset fordult elő Dijonban, hol a 14-dik században egy borbély és egy pástétomsütő egy házban laktak, s mindketten kitűnő üzleteket csináltak, míg csak egyszer híre nem támadt, hogy a pástétomos boltban különös és titokzatos dolgok történnek. Éjjeli tanútan mészárlásokat rebesgetett a hír, a mi csakhamar valónak is bizonyult.

Egy este ugyanis kétségbeesett segélykiáltások hangzottak a borbélyműhelyből, rögtön rá egy diákok láttak onnan véres nyakkal elővánszorogni.

Mikor kikérdezték, előadta, hogy hogyan csalta be a borbély a műhelyébe azzal az ígérettel, hogy ingyen megborotválja. Alig lépett azonban be s tartotta oda az állat, érezte a borotvát bőrébe hatolni. Kiáltani kezdett, ellenállt s végre nagy küzdelem után sikerült támadóját torkon ragadnia s egy sülyesztőbe dobni, mely az ő számára már elő volt készítve.

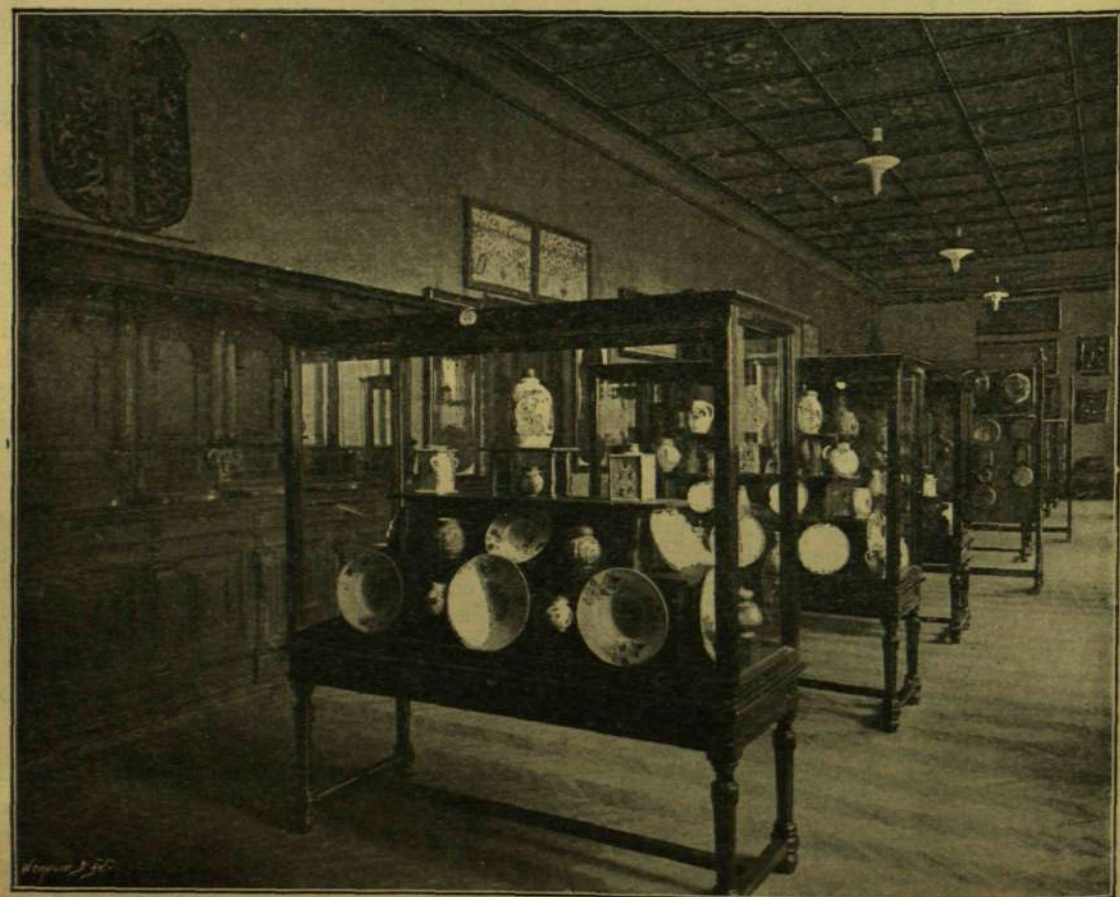
Mikor átkutatták a boltot, a csapóajtó már el volt csukva; de lemenve a két boltal közös pinczébe, rettentő látvány tárult eléjük. Ott találták a pástétomsütőt, a mint éppen büntetése, a borbély holttestének szétdarabolásával foglalkozott, a kit vaktában megölt. Kiderült ugyanis, hogy közösen összejátszva, már hosszabb idő óta így biztosították a jó hírű pástétomokhoz az ingyen húst. A házat akkor leromboltatták s az iszonyú gonoszított helyére kápolnát emeltek.

Mi igaz e szörnyű esetből, nem kutatjuk, de jellemzésül fölemlíthetjük, hogy a párisi parlament még 1631-ben is indítatva érezte magát végzést hozni, melyben a macskahússal visszaélő pástétomosokat arra ítéli, hogy fényes nappal, a közönség szemeláttára, magok dobják a Szajnába a meggyűzött és lefejezett macskákat, s fenhangon vádolják magokat.

Érdekes szokásokat találunk följegyezve a mészáros ipar történeteiből is, többek közt a római mészárosok azon szokását, hogy ha a vevő meg volt elégedve a kiszemelt áruval, egyik kezén ökölbe szorította az újjait; hasonlóan tett az eladó is. Akkor aztán mindkettő egyszerre kinyújtotta néhány újját. Ha a mindkét részről kinyújtott újjak száma páros lett, akkor az eladónak kellett megállapítania portékája árát; ha ellenben az újjak száma páratlant mutatott, akkor a vevőnek volt joga annyit ígérni, a mennyit méltányosnak tartott.

Ha a pék, a molnár, a mészáros, a mesterségeknek úgyszólván aristokráciája a közfogományban: akkor proletárjaik bizonynyal a költélverők és a takácsok. Különösen a költélverőkről tartották, hogy belpoklosoktól származnak, egy elátkozott faj tagjai, s éppen azért a középkori Franciaországban még a többi polgár közé eltemetni sem engedték őket; ruháikon vörös jelvényt kellett viselniük s reggel költélverővel találkozni Bretagneban általános szerezétségnak tartották.

Másfelől a pinczében, sőtét lyukakban dolgozó takácsok a gyermekek ingerkedéseinek is állandó tárgyai voltak még e század elején is Franciaországban, hol a szegény szorgalmas embereket azzal tréfálta meg minden siheder, hogy betolta a fejét a takácsműhely ablakára ragasztott papírtáblán, s együgyű arccal kérdezte: «Hány óra, takács?» Azzal aztán szaladt, ki merre látott, nehogy a feldühített takács

MAGYAR SZOBA AZ IPARMŰVÉSZETI MUZEUMBAN.

Weinwurm fényképe után.

Divald fényképe után.

AZ ÚJ-ÉPÜLETBŐL. — A BÖRTÖNÖK BEJÁRATA.

utolérje, mert lett volna hadd-el-hadd, ha sikerül belekapaszkodnia a csintalan fiúk üstökébe.

Más tulajdonságok tették lenézetté a szabómesterséget a századok egész során át, úgy, hogy Bretagneban ha valaki a szabókról csak beszélt is, hozzá szokta tenni: «megkövetem alássan», vagy «tisztesség nem esik, mondván». Ezen jellemző kicsinylés oka a szabók esenévész cinizár külsőjében keresendő, a melynek szatirját szolgáltatva a párisi Louvrenak egy festménye, a mely három szabólegényt ábrázolt az asztalra könyökölve, s előttük egyetlen főtt tojás. Ma is azt mondják Franciaországban: «úgy válnak el, mint a szabók», ha a barátok ivás nélkül szélednek szét. Pedig egy angol hagyomány tudni véli, hogy mikor Alfréd király felszólította mind a hét mesterséget, hogy álljanak elő, mit tudnak, a szabó munkáját tartották legszebbnek s őt hirdették ki a mesterségek királyának.

Egyik mesterség körül sem képződött annyi babona, mint a varrósáztal könnyű vérű grissete-jéinél, s ez mutatja, hogy nemesek a szoros értelemben vett népnél, hanem a fővárosok nagy munkásoktól is közelebb esnek a hagyományok. Bretagneban, ha egy varrónőnek varrás közben elszakad a cérnája, bizonyosan elhagyja a szeretője. Másik szerint, ha a cérna gyakran összehozódik, az, a kinek a ruha szánya van, féltékeny. Ha pedig a kihűzt fércek közül tévedésből a ruhán marad egy szál, akkor — azt mondják, — a munka nem lesz kifizetve. Belgiumban, a mely varrónő megszegi a vasárnapi munkatiltalmat, mielőtt meghalna, addig szenved, míg minden tiltott időben tett öltesét föl nem fejtik.

A csipkeverés eredetéről is sok legenda szól. Velenczében azt mondják, hogy a csipkekészítés titkát egy ifjú leány kísérlette meg először, a kinek völgyéne, egy tengerész, ajándéku egy korall ágat vitt. Addig nézte, addig utánozta tüjével a tengeri növény-állat szeszélyes alakzatait, míg sikerült az első csipkét megalkotnia. Ehhez a németalföldiek azt is hozzátesszik, hogy a brüsszeli csipkék sárgás színe a munkások fáradtságos lehelletétől ered.

Mekkora világa a képzelődésnek mindez, a mi az emberi foglalkozások sok száz éves történetéből fölépült, kialakult! A költő, a bölcsész, a tudós és lélekűvár, mindannyi megtalálja benne a maga gazdag anyagát, mely az emberi munka intézményének mélyebb ismeretéhez vezet.

V. S.

AZ ÚJ-ÉPÜLET PUSZTULÁSA.

Bontás alá került immár Budapest legnagyobb épületesoportja, a sötét múltját folytán országosan szomorú hírnévre vergődött *Új-épület* vagy *Neugebäude*, melynek történetére nem lesz érdeklentes ezúttal rövid visszapiantást vetni.

Ezt a komor, visszataszító külsejű, hamuszínre mázolt épületesoportot József császár rendeletére kezdték építeni ezelőtt 101 évvel.

Eredetileg kórháznak és lelenczháznak készült volna, de időközben a mai Károly-kaszárnya lett a rokkantak háza, és az innét kiszorult katonaság az időközben elkészült tágas Új-épületbe költözött át, melynek óriási udvara is rendkívül alkalmasnak mutatkozott egy kaszárnya gyakorló terének.

12,000 négyzetögl területen épült ez a hatalmas terjedelmű lakanya, melyben állandóan kétezer ember tanyázott. Belső részeit többször

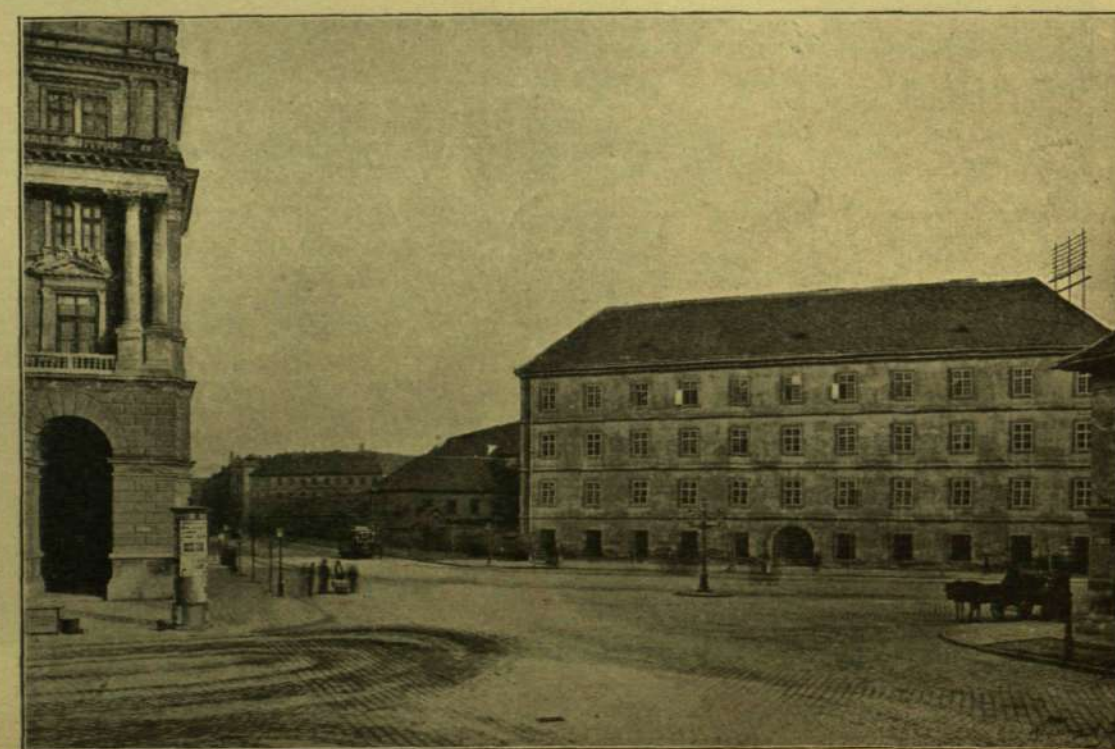
átalakították, mind a mellett a főváros legpiszkosabb laktanyája maradt; rossz, régi csatornázása valóságos termőfészke volt a ragályos betegségeknek.

Az óriási, komor, disztelen épületesoport jobb szárnyán, szemben a hold-utcai vallás- és közoktatásügyi miniszterium palotájával van a «Pavillon Nr. 5», melynek összes földszinti szobáit az úgynevezett «Garnisons-Arrest Nr. 2» foglalta el. Régi módú építése miatt ez volt a legsötétebb börtönök egyike.

Ezen katonai fogházban állandóan 90—110 közt váltakozott a rabok száma; a parancsnok egy béna kezű százados volt. A szomorú épületrészek kicsiny udvara levén, mindenfelől két emeletnyi magas falat látott maga előtt a rab. A sárga-feketére festett bejáró kapunál nagy jeladó vaskalapács függött, ennek egyhangú kopogására nyílt meg a kapu, melynek kulcsát az őrség egy altisztje őrizte. A fogház kapujánál tíz fegyveres katona állott őrt egy tizedes vezetése alatt. A történelmi nevezetességű cellák között, melyek mindenike tömve volt 1849 végén elítélt hazafiakkal, legnevezetesebb a Nr. 3, hol Magyarország első miniszterelnöke, Batthyány Lajos gróf volt elzárva kivégeztetése előtt. A nemes grófnak cellája csaknem valamennyi között a legsötétebb és oly szűk, hogy a vaságy mellett csak éppen egy ember fért el. Az egyes magánzárkára itélt rabok elzárására most is ezt használták. Az 50-es években egy politikai rab az ajtó belső felén késsel ezt véste be: «G. B. L. + 1849 október 6-án. Lesz még a kutyára dér».

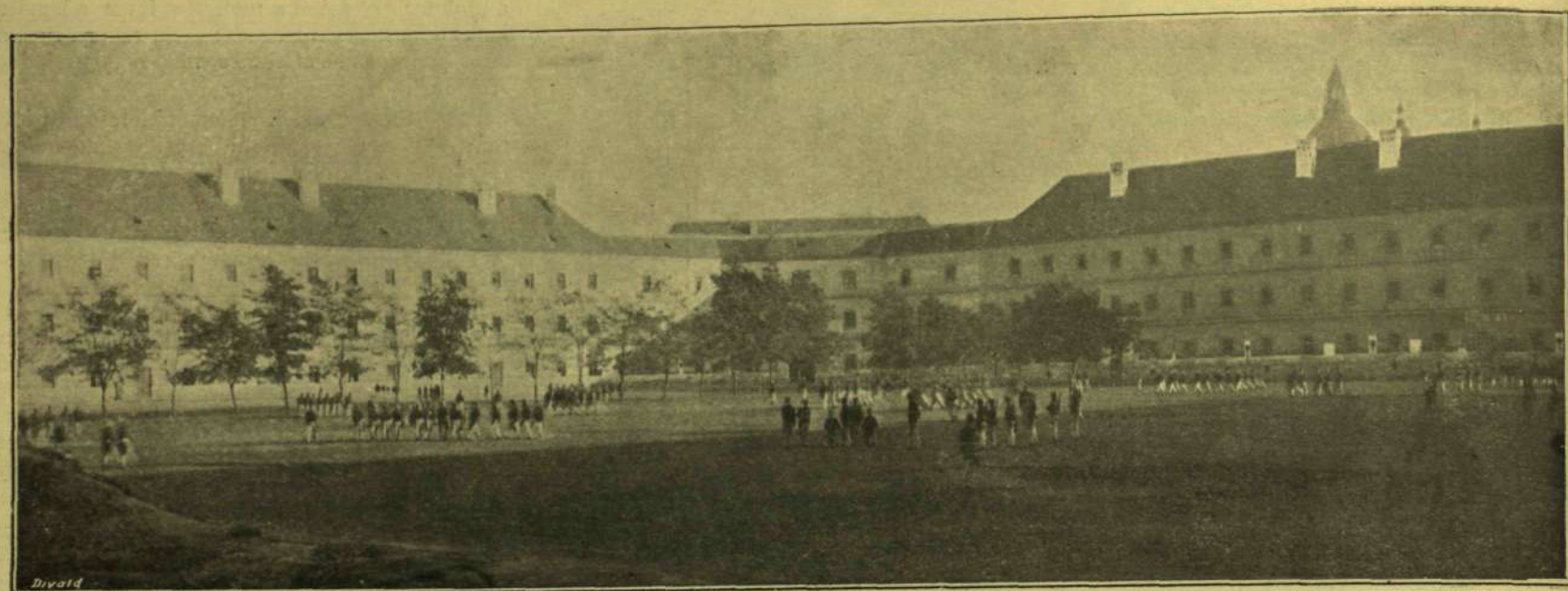
Három számmal feljebb a Nr. 6-ik számú cellában volt néhány napig gróf Károlyi György s ott várta be Haynau ítéletét, a ki éppen a grófnak egyetem-utcai palotájában lakott, s ki a nemes gróftól 200,000 forint pénzbirozságot marasztalta el. Innen ered az a történelmi adoma is, hogy mikor Haynau a házba íránt tudakoztatott, Károlyi gróf azt üzenté vissza, hogyha ő öt napért 200,000 forint szálláspénzt fizetett az Új-épületben, számítsa ki, hogy mennyi jár neki Haynautól, ki 3 hónapig lakott palotájában. De még drágább lakója volt az Új-épületnek a nagylelkű alapítványairól ismeretes, az állandóan Főthön lakó gróf Károlyi István, kinek az volt a büne, hogy egy teljes lovas huszárezredet szerelt fel a maga költségén a szabadságharcba. A gróftól a hadi törvényszék 400,000 ezüst forinttal büntette s ehhez még egy évi fogház is járult, a mit a gróf a theresiensztádi várbán töltött el. Az Új-épületnek legutolsó politikai foglya dr. Joanovics Sebő, jelenlegi klinikai orvos volt, ki mint 32-es vadász önkéntes Kosuth Lajost neve napján eltette, miért 4 hónapig börtönre ítélték, s véletlenül ép Magyarország első miniszterelnöke cellájába, a történelmi nevezetességű Nr. 3-ba került.

Érdekesnek találjuk ezen évtizedek óta fennálló katonai fogházzal, melyben sok magyar katona kisebb-nagyobb büntetést szenvedett,

Weinwurm fényképe után.

AZ ÚJ-ÉPÜLET A NÁDOR- ÉS BATHORY-UTCÁK SÁRKÁRÓL NÉZVE.

AZ ÚJ-ÉPÜLET NAGY UDVARA.

még egyet-mást följegyezni. Az elítélt katonák életmódja e helyorségi fogházban a lehető legszigorúbb volt. Már 5 órakor talpon voltak a foglyok s mentek reggelizni, mialatt a soros kitakarította a czellákat. A rabok reggelire köménymagos levest kaptak, melynek elköltése után, mindenik könnyű rab a maga dolgozótermébe ment, hol hozzáfogott napi munkájához. Legtöbb rab papiros-zaecskókat csinált, de a legjobban igyekező is csak 400—500-at képes naponként elkészíteni, a miért kerek egy krajczárt kap. A cipészek egy pár cipőtalpalásért 2 krt., egy egész új cipő elkészítéséért 4 krt. kapnak, s ily módon a legszorgalmasabb rab is csak 50—80 krajczárt tud keresni egy hónap alatt. A körményit csak kiszabadulás-kor szokták kiadni az illetőknek. Napközben kilencz órakor vezényszóra kivonultak az udvarra, hol a prófósos glédába állította őket s gyakorlatokat végeztetett velők. Volt ott baka, huszár, tűzer, szekerezés, utász, vadász, szanité, uhlános, dragonyos, hidász tarka egyvelegben. A gyakorlat után a czellákba vonultak vissza, s munkához fogtak. Az ebéd izletesebben volt elkészítve, mint a száradoknál. Ebéd után 6

óraig újra dolgoztak, azután egy óráig sétáltatták őket. Séta után a két börtönőr káplár fejénként megszámlolta és elzárta őket éjszakára. Tíz-tizenöt könnyebb rabot együvé csuktak be. Alvásról éjfélig szó sem igen volt, mert a foglyok közt mindig nagy számban levő nazarénusok elővették a bibliát s felolvastak belőle társaiknak. Sokszor kerültek be a Tatár Péter-féle ponyva-füzetek is, melyek czelláról-czellára jártak addig, míg az örök el nem kobozták. Legnehezebben esett a foglyoknak, hogy nem volt szabad dohányozni. Néha napján azonban a legnagyobb ellenőrzés mellett is be-bekerült egy-egy pakli cigarettának való dohány a czellákba. A rabok közt sokszor őrmesterek is voltak, kik leginkább azért ültek, mert jó pénzért egyes tartalekosokat felszabadítottak a gyakorlatok alól. Legtöbben kis lopások miatt kerültek be a fogházba, u. m. kefe, zsebkendő elcsenésért, megevett idegen kenyérért, négyzseri kimaradásért, stb.

Ebből a fogházból mindössze egy fufangos szökés története van feljegyezve. A híres, többszörös rablógyilkos Hatos Imre szökött ki az örök kijátszásával, és pedig úgy, hogy fekete

czukorpapírból készített magának egy derék-sziját, mihez a fogház asztalosműhelyében titokban fából oldalfeigvert készített egy társa. Ezt az esti séta alkalmával magára öltötte és elbújt a szemetes láda mögé. Este, úgy 9 óra felé a kapunál a szokott módon csöngetett, mire a kapus freiter gyanutlanul kinyitotta a fogház kapuját. Hatos Imre bátran kiment az álmos örök között. A szokásos czellavizsgálat után vették észre a veszélyes rab eltűnését, s azonnal fellármázták az őrséget, mely Hatost egy napi keresés után csakugyan el is fogta.

A disztelen Új-épület eltüntével egész kis városrésznak alkalmas terület fog fölzsabadulni, hogy szebbnél-szebb palotacsoportok keletkezzenek rajta méltó társaiul azoknak a részben nagyszerű építkezéseknek, a melyek már ma is környezik s a melyek közül az új országház, az igazságügyi palota s más pompás köz- és magánpaloták mind megannyi nevezetességei a fővárosnak. A Lipótvárosnak e nagy részt már megújított darabja e lapok mai számának ide vonatkozó képein is látható.

Markó M.

AZ ÚJ-ÉPÜLET ÉS KÖRNYÉKE A LIPÓTVÁROSI BAZILIKÁRÓL NÉZVE.

Weinwurm fényképe után.

LEONCAVALLO.

Évek óta nem vártak nálunk operát olyan nagy érdeklődéssel, mint most a «Bohéme»-et, Leoncavallo Ruggero negyedik dalművét. A mesternek eddig csak egy darabját ismerte közönségünk, de a «Bajazzók» még ma is, ötödfél évi sűrű előadásai után, alig vesztett valamit vonzerejéből. Jelenetei ma is elragadják a közönséget igaz szenvedélyükkel, zenei szépsége változatlanul gyönyörködtet. A szerencsés zene-költő első diadala óta egyszer sem hagyta el jó csillaga, holott legféltrebb versenytársa, Mascagni, a «Parasztbecsület» után irt őt operájával («Fritz», «A Rantzauk», «Ratcliff Vilmos», «Silvano», «Zanetto») alig tudott fel-sikert is aratni.

Leoncavallo dicsősége annál nagyobb, mert operáinak drámai költeményeit nem idegen költőknek köszönheti, hanem saját tehetségéből meríti s a maga erejével alkotja meg olyan sikerülten, hogy a legjobb dalműszövegek közé tartoznak. Ezt az érdemét társalgás közben szerényen elhárítja magáról és irodalom-tanárának, Carduccinak tulajdonítja, a ki tudvalevőleg az olasz Petőfi-fordítók közt a legelső; * azonban a tanár nem adhat tehetséget tanítványának, csak fejlesztheti a meglevőt, megnöveszti szárnyait és irányt ad röptének.

Kétségkívül ennek a hatásnak kell tulajdonítanunk, hogy Leoncavallo már első dalművének hőseül is költőt választott, Chatterton Tamást, a csak tizenhét évesen halt meg angol poétát, a ki méltatlanul szenvedett elhagyatottságának és inségének méreggel vetett véget. A háromfelvonásos, elragadó szép részekkel bővelkedő operának különös sorsa volt. A még csak husz éves szerző benyújtotta előadás végett egy operaigazgatónak; ez azonban csödbe jutván, a fiatal művész nem tudta darabját a csödtömegből vissza-kapni; aztán tizenöt év múlt el, míg a «Chatterton» partitúrájának legújabb tulajdonosa fölfedezte, hogy egy már hírneves zeneköltőnek műve van birtokában. Azóta ezt a szép operát nemcsak olasz, hanem német színpadokon is előadták; talán a magyar operaházban is reákerül a sor.

A «Pagliacci» (nálunk «Bajazzók») ugyan az alsóbbrendű művészek közt játszik, míg a mester harmadik operája egy szenvedélyes művészetpártoló fejedelmi család, «A Medicek» tetteit, szerelmüket, becsvágyuk történetét adja elő négy felvonásban. Három éve, hogy a hatásos mű Berlinben színre került, s annyira elragadta II. Vilmos császárt, hogy egy új nagy dalmű megírásával bízta meg Leoncavallót.

A zeneköltő azonban a mellett, hogy a császári kiténtetésékepen sugalmazott operán dolgozott, nem állhatott ellen régi vágyának, állandó ihletének, s megirta fényes tehetségeinek legújabb tanújelét, operaházunk mostani újdonságát. Címe: «Bohéme»; hősei szintén művészek (Marcel festő, Rodolphe költő, Schaunard zeneszerző) és egy tudós, (Colline bölcselkedő, nyelvész, csillagász és még több efféle), kik mindnyájan értenek az élet művészetéhez is, mert csekély jövedelmök mellett is élvezik az életet, s eszményi törekvéseik éltető erejéből merítik bátorságukat és reményüket, mert az élet tudományának, a megélni tudásnak alig jutottak el az ABC-jéig. «Bohéme» ök, azaz cigány módra, állandó hajlék és kereset nélkül élők, egy falatnyi kenyér mellett is boldogan ábrándozók, mihelyt lelkük, szellemük, kedélyük ki van elégítve. A Petőfitől megénekelte «szabad szegény-ég kópárna»-in pihiennék; szeretnek és maguk is igaz viszonszerelmet ébresztenek, pedig meghódított párjuknak még fészket sem tudnak rakni. Az a világhírű francia regény, helyesbben egy kötetnyi emlékirat («Jelenetek a bohém-életből», írta Murger Henrik 1851-ben), melyből Leoncavallo a tárgyát

* Leoncavallo Nápolyban tanult; ugyanott is született 1858 március 8-án; csak az egyetemet járta Bologna-ban.

vette, a legmelegebb rokonszenvet, sőt tiszteletet ébreszt az olvasóban az ezer kalandot átélő, nyomorgó lángelmék iránt, a kik csak a jellemtelenséget tartják megalázkodásnak, míg szegénységüket, ruhájuk feltájt és rongyait emelt fővel viselik és a világ hiúságával nem törődve, kizárólag a maguk eszményvilágának és önzetlen barátságuknak élnek. Még szeretőiket is megilletődéssel látjuk abban a ritka szép szerepben, hogy aranyos szívvel, gyöngéd ragaszkodással osztoznak a szellem lovagjainak keserves szegénységében.

Szokrázó szellemmel, finom lélekrajzzal irt könyvéből maga Murger színművet alkotott (Budapestben a Nemzeti Színházban most készülnek előadására), de abban, egy-kettő kivételével, egészen más jelenetek vannak feldolgozva, mint a regényben, sőt például mindjárt első jelenete (hogyan mészik át a bohém-társaság a kert kerítésén s tesszik meg a jómódú Schaunardnak, a ki aztán üres zsebbel velük szökik a bizonytalanságba), egészen új. Leoncavallo a kalandokban gazdag regényhez ragaszkodott, és négy színben (4 felvonásban) csoporto-

butordarabokkal élesztenek tüzet a karácsonyi metsző hidegben, hogy a szegény haldokló leg-alább ne fázzenek...

Ilyen szárazon, röviden elmondva, alig adhatunk fogalmat az olvasónak arról, hogy milyen költői nyelven, milyen életigazsággal és milyen vonzón vannak a jelenetek írva, milyen földértő vagy ellágyult készítő zene szól folyton. Leoncavallo nem tagadta meg olasz voltát, az olasz zene hagyományait: könnyen folyó, dallamos hangtengerben fürösztli az emberi szót a nélkül, hogy a zenekar játékaiban hatalmas hullámszáma elnyelne az éneket. Megtetszik rajta, hogy majd tíz évet töltött Párisban: csillogó, fülesiklandozó hangszercsoportosítása szinte felingerli a közönség figyelmét; egyre megújuló, mohó érdeklődéssel hallgatjuk a különben rövidre szabott dallamokat, s néha a zene egyik éltető elemének, a dallamnak hiányát észre sem vesszük, annyira lekötö a hallgató figyelmét a kifejezés, az érzetetés biztosan ható erejével. Már a «Bajazzók» zenéjének jellegzetes volta is feltűnt; mennyit haladt Leoncavallo öt év alatt, mióta Verdi «Falstaff»-ját,

Puccini «Manon Lescaut»-ját s talán a német drámai zene néhány legújabb mesterének műveit hallhatta! Meg vagyunk győződve, hogy leginkább a «Falstaff»-nak áll (talán öntudatlanul is) hatása alatt; erre vall ugyanaz a bizonyos mozgékony és csillogás, a mostan divatos szavalo, illetőleg társalgáshoz hasonló énekek és a hagyományos olvadó áriáknak szinte észrevétlenül egymásba vegyítése, és mindezek fölött a jellemzésre törekvés, a melynek, fájdalom, a dallamok megkapó eredetisége, vagy változatossága olykor áldozatul esett.

Leoncavallo, a mennyire egy hét alatt lehetett, az előadó művészek játékát maga tanította be; Penny Irén (Mimi), Ábrányi Margit (Musette), Valent Vilma (Phémie), Beck (Rodolphe), Larizza (Marcel), Takács (Schaunard), Kornay (Barbemuche), Dalnoki (Gaudenzio a kávé), Kertész (házmester), Mihályi (a nevelő serdülő tanítványa) szereplésének sikere így egészen teljessé lett. A nem túlságosan polifon zenekar élén Mader Raoul állt; tetejemes része van neki annak az őszinte tetszésnek az előadásában, mely a bemutató előadásból itélve, még sokáig híven fogja kíséni Leoncavallo mesternek ezt a — mint maga mondja — szíve vérevel irt művét.

Kereszty István.

AZ OSZTRÁK KÉPVISELŐHÁZBÓL.

Szerdán délután már oda fajultak az osztrák képviselőházi állapotok, hogy az urak pofonokat, ökölcsapásokat osztogattak, kést rántottak egymásra és vízzel öntözték egymást. A napilapok bőven ismertették a kocsmái verekedésé aljasult tanácskozás minden részletét, s fölösleges munkát végezni, ha azokat ismételnék. Mi egyszerűen folytatjuk a Ház kimagaslóbb alakjainak bemutatását.

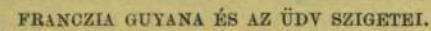
Egyik legérdekesebb ember Abrahamowitz Dávid lovag, eddigi alelnök, a kit e napokban választottak meg alelnöknek. Az eddigi viharokat is ő igyekezett megfékezni, ritka kitarással s az obstrukciót kijátszani lengyel fűfanggal. Most mint elnök, még jobban ki van téve a viharoknak. A parlamentbe a lengyel nagybirtokosság válszította. Gazdag ember, s honfirtársai közt nagy tekintélye van, mert a galíciai helyi politikában és mezőgazdasági mozgalmakban régóta nagy szerepet játszik. Most 54 éves. A legsimább modorú ember és a legtöbb gorbásgot mégis az ő fejéhez vagdalják.

Kathrein Tivadar dr. a volt elnök, tiroli képviselő, ki az úgynevezett mérsékelt klerikális párthoz tartozott. 1893-ban választották meg először alelnökké, s mostani ülészakra elnökké. De leköszönt, mert a németek áruló-nak nevezték, a mért a szláv többséget támogatta. 55 éves.

Kramarz Károly dr. juris és hírlapíró, a Ház alelnöke, a csehek egyik legtehetségesebb vezére.

LEONCAVALLO.

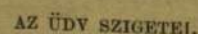

Dipauli József báró, bozoni képviselő, született 1844-ben. Egyike azoknak az embereknek a kikre Ausztriában még nagy szerep van, mert agyafutó ember és a németiség előtt nagy tekintély van. Megalapította a katolikus néppártnak, mely felekezeti párt volt, antiszemita színezettel, de a nyelvrendelet felforgatta, a német nemzeti érzés kerekedett bennük felül, s nagy részük a liberalizmusnak segít obstrukciónál csinalni, de igen csendesen s a házszabályok kere-

S—sz.

A Dreyfus ügyének újra szóba kerülése természetesen emlegetés tárgyává tette azt a helyet is, a hol az elítélt fogva van. Mert a pöre tár-

Ennek az áldatlan gyarmatnak a fővárosa *Cayenne*. Innen éjszaknyugatra s nem messzire három kis sziget van, melyeket együtt

Dreyfus lakása, melyet egyik térépünkön külön megjelöltünk, a Király-sziget éjszaki részének minden pontjáról is szabad szemmel látható, úgy, hogy onnan is biztosan vizgázhatunk rá és öreire. Az Ördög-szigetre a partjain levő szirtek miatt még csónakokon is nagyon nehéz a közlekedés, s ezért 150 méter hosszú mesterséges csatárnál készítettek a tengerben a Király-sziget felé, a honnan ide az élelmiszereket szállítják. A felvizgázot igen nagy. Magára Dreyfusra állandóan hat ör ügyel, kik töltött fegyverrel kötelesek körülötte járni. Ezenkívül a Király-szigeten lakó parancsnoknak is különös gondjába van ajánlva; legalább minden hónapban egyszer az is köteles ott meglátogatni s állapotáról jelentést tenni. Azt állítják, hogy a francia kormány tisztán Dreyfus örszére évenként 50—60,000 frankot költ, s azt is kiszámították, hogy az 1851—1883 között Cayennebe számított 20,000 francia fogoly 10 millió franknál többre került az államnak. Az Ördög-sziget biztos börtön, honnan a fogoly semmi módon meg nem szabadulhat.

Belül a ház telisded telve,
Kincsekkel rakva gazdagon —
Nagy vala az Isten kegyelme,
Oh, mert tíz gyermek nagy vagyon.

Új napilap. «Országos Hírlap» címmel új napilap indult meg november 20-án, melynek Mikszáth Kálmán a főszerkesztője, felelős szerkesztője pedig

A kukta kisasszony Liza grófnő, a ki Krisztóforo főszakács konjájára jár, hogy a szakácsmívészeket eltanulja. Ez a főszakács egykor tenorista volt. A kukta kisasszonyt Arzén egykor meglátja, és hogy hozzá férhesen, szakácsinasnak öltözik. A gróf a főszakács elől, a kinek feleségét egykor jól ismerte, a kéménybe buvik és fehér szakácsbőfeketé kéményseprővé válik. Így menekül a klubjába. Liza grófnő utána megy a társalkodónél,

a kinek erre az utra — mexikói örnagy uniformist kell öltöztetnie. A klubban sok éneklés után a fiatalok kitarják egymásnak szívüket, de a szakács felesége is ott terem. A zén kénytelen bucsúzókkal kedveskedni a csinos Liánának, Liza ezt meglátja és párbajra kényszeríti imádóját, a ki aztán a harmadik felvonásban az ablakon át mászik a grófnő szobájába, a hol általános békülés fejézi be a bohózatot. Az egészhez Szabados Béla csinos dalokat, kerengőt, karokat irt. A bemutató előadás a közönséget legjobban a czimszerep személyesítője érdekelte, a ki először lépett színpadra az este: Nádai Ilonka k. a., Nádai Ferencnek, a nemzeti színház művésznének szép fiatal lánya, ki atyjától és anyjától gazdag művészi adományokat hozott a színpadra. Eleven volt már az első alkalommal is, az elfoglaltságot hamar leküzdte, és tisztán, szépen énekelte. A közönség, melyet a szülők anyai élvezetben részesítettek, nagyon szeretetreméltóan fogadta Nádai Ilonkát s anyai virágot kapott, hogy el sem birta. A darabban Németh (a főszakács) humora sokat használt, valamint Csotai Zsófia, Bárdy Gabi, Tollai, Gasi Mariska, Szirmai, Kassai, Bán Mariska játéka és éneke.

Abrahamovics Dávid.

Kathrein Tivadar.

Nemzeti színház. November 20-án egy francia színmi került bemutatásra a nemzeti színházban: „A bilincs”, írta Hervieu Pál, fordította Zempléni P. Gyula. Ez a színmi még abból az időből való, mikor Franciaországban a házasság felbonthatatlan volt.

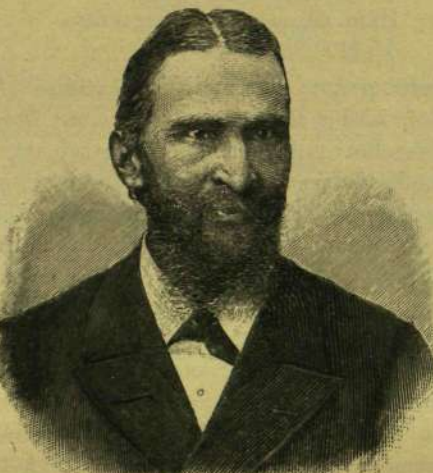
A házasság, mely Fergan Róbertet és Irénét összeköti, ez a bilincs. Iréne nem szereti férjét, a ki különben nem rossz ember. De a nő fellengős s ifjúkori játszóársát, Davernier Pált szereti, a ki különben beteges fiatal ember, mellbaj emésztí a szerelmen kívül. Iréne válni akar a férjétől, hogy boldog legyen, a férj azonban tudni sem akar a válásról, mert ez a házasság ránczva előnyös, emeli társadalmi tekintélyét. Így Iréne boldogtalannak érzi magát s e szavakkal omlik Davernier Pál karjaiba: „Tégy velem, a mit akarsz.” Ez a két első felvonás tartalma. A darab a 3-ik felvonásért íratott. Tíz év múlt el. El alatt Pál meghalt. Iréne minden öröme kis fia, ki most kilenc éves. A fiu nevelésének kérdése megint összekötöztébe hozza a férjet és feleséget. Az anya ellenzi, hogy a fiut kollegiumba adják; azt akarja, maradjon mellette, mivel azt hiszi, hogy a gyermekeknek kész betegség, sőt halál az iskola. A férj azt válaszolja: mért volna beteg a gyermek, én is egészséges vagyok, én is egészséges. Az asszonyból akkor kitör a bűnös titok: A gyermek apja tudóvészben halt meg. Ezzel a vallomással akarja megmenteni gyermeke életét. A férj válni akar, de most már az asszony nem akar. Ha eddig ő viselte a bilincset, viselje most mind a ketten. „De én bűnös, én pedig ártatlan!” kiáltja a férj. „A szerencsétlenségben mindnyá-

jan egyenlők vagyunk”, — viszonozza az asszony, s ezzel végződik a darab. A szerencsétlen nő szerepét Hegyesi Mari, kivált a harmadik felvonásban, melegséggel játsza. Gyenes a férj hálátlan szerepéből rokonszenves alakot nem alakíthatott. Dezső (Pál) és Helvi Laura kezében a többi két szerep.

Víg-színház. Réjane asszony, a hírneves francia művésznő nov. 23-án és 24-én lépett föl a Víg-színházban, mindig nagy közönség előtt. Igazi párisi nő, finom eleganciával, ki finomsággal fejezi ki szerepeinek legkisebb árnyalatát is, s kivált arczjátékában és gesztusaiban színez gazdagon.

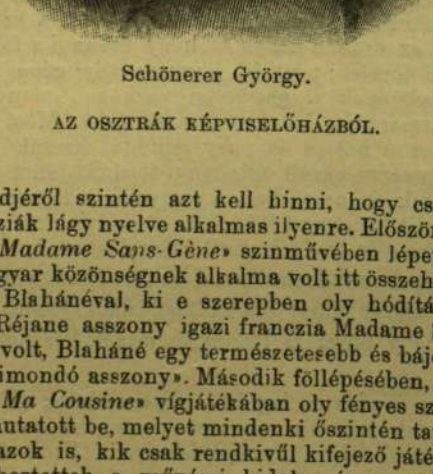
Kramarz Károly.

Herold József.

Menger Miksa.

Schönerer György.

AZ OSZTRÁK KÉPVISELŐHÁZBÓL.

Beszédjéről szintén azt kell binni, hogy csak a francziák légy nyelve alkalmas ilyenre. Először Sardou „Madame Sans-Gêne” színművében lépett föl. A magyar közönségnek alkalma volt itt összehasonlítani Blahánéval, ki e szerepben oly hódításokat tett. Réjane asszony igazi francia Madame Sans-Gêne volt, Blaháné egy természetesebb és bájosabb „szókimondó asszony”. Második fellépésében, Meilhac „Ma Cousine” vígjátékában oly fényes szereplést mutatott be, melyet mindenki őszintén tapsolt, mivel azt hiszi, hogy a gyermekeknek kész betegség, sőt halál az iskola. A férj azt válaszolja: mért volna beteg a gyermek, én is egészséges vagyok, én is egészséges. Az asszonyból akkor kitör a bűnös titok: A gyermek apja tudóvészben halt meg. Ezzel a vallomással akarja megmenteni gyermeke életét. A férj válni akar, de most már az asszony nem akar. Ha eddig ő viselte a bilincset, viselje most mind a ketten. „De én bűnös, én pedig ártatlan!” kiáltja a férj. „A szerencsétlenségben mindnyá-

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A magyar tud. akadémián nov. 22-én ülése volt. Than Károly elnököl. Dr. Mihákovics Géza egyetemi tanár az ugynevezett Jacobson-szervről, mely az életben egyik legfontosabb fejezete, értekezett.

A nagy figyelemmel fogadott felolvasás után Koch Antal egyetemi professzor mutatta be Löwenthey Imre dolgozatát a tertiar-kori rovidfarkú rakok két újonnan felfedezett fajáról. Végül pedig Than Károly terjesztette elő Liebermann Leó és Bittó Béla vizsgálatának eredményét a töménykényszerűn a koleszterin chloroformos oldatára való hatásáról. A felolvasásokat megénezték.

A Kisfaludy-társaság november 24-iki ülésére annyian igyekeztek bejutni, hogy a terem bejáratát ostrom alá fogták s a betetőzők elé végre rendőrköt kellett állítani. Az ülés Gyulai Pál elnökle alatt ment végbe.

Az első felolvasást Rákosi Viktor tartotta székfoglalóul, kinek Sipulusz név alatt megjelent tárczái és beszélei nagy népszerűségnek örvendnek. „Szoborúgy a Sarréten”, az székfoglalóának címe, egy kacagató történet, melyben sok a szatira a vidéki életre. A sárréti Felső-Arpás nagy dolgot akarnak létesíteni Sáfrán polgármester s vele a város intézői. A nézetek szétoszolnak, mert kórház, artézi kut és szobor közt kellene

Herold József.

Báró Dipauli József.

választani. Végre a szobor eszméje győz. Rákosi mulatságosan beszéli el egy műkedvelői előadás s egy alkalmi színmi keletkezését, s a jóízű történettel folytonos nevetésben tartotta a hallgatókat. Meg is éljenek. Gyulai Pál elnök üdvözölte ezután a székfoglalóját megtartott új tagot, átadta neki a tagsági oklevelet, a következő szavakkal: „Társaságunk önt a vig elbeszélések terén kifejtett élénk munkásságáért választotta tagjának. A jókedv, humor, komikum drága kincs életben és művészetben egyaránt. Azonban a művészet lényében mindig komoly s minél komolyabban fogja föl az író hivatását, annál több és nemesebb derűtséget áraszt olvasóira. Bizonnyára ön is erre törekszik s adja Isten, hogy a siker minél magasabb fokára emelkedjék. Még egyszer üdvözlöm önt társaságunk nevében és kérem munkás részvétét ügyeinkben.” Rákosi Viktor rövid köszönetet mondott. Ezután Kozma Andor néhány szép költeményt olvasott föl Zichy Gézáról, a „Fiam halálára” című három kis elegiát valamint a „Czigányzene” s a „Művészetem” címűekét, melyek közül kettőt szerző a „Vasárnapi Ujság” részére volt szíves átadni. Az élénk tetszéssel fogadott költemények után Radó Antal előadta „Budai János mester” című tréfás költői elbeszélését, Bakosy Sándor pedig „Mór Tamás katonái” cizellment most készülő történeti elbeszéléséből egy részletet, melyet a közönség tapsokkal fogadott.

Az iparművészeti múzeum megnyitása. Az iparművészeti múzeum megnyitása november 20-án ment végbe. A megnyitásra a tudományos és a művészi körök

ből igen sokan gyűltek össze. Ott volt Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter feleségével, Zsuzsanna Mihály és Vörös László államtitkárok, Szemerey Pál szepesi püspök, Csáky Albin gróf, Szalay Imre, a nemzeti múzeum igazgatója, Lechner Ödön és Pártos Gyula a múzeum építői, stb.

Radics Jenő igazgató üdvözölte a minisztert, fölkérte, hogy a múzeumot adja át rendelkezésének. Ráth György, az iparművészeti társulat igazgatója elnöke rövid beszédében arra kérte, hogy nyissa meg az iparművészeti múzeum karácsonyi kiállítását. Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter erre adott válaszában hivatkozott rá, hogy a megnyitás egyszerűségét azért óhajtotta, mert a megnyitás egyszerűségével mutathatunk példát, hogy ne csak ünnepeken és ünnepi hangulatban szónokoljunk az iparművészetről, hanem legyen az iparművészet a magyar társadalom és a magyar iparosok mindennapi életének mindennapi szükséglete. Ne csak ünnepi hangulatban érezzék a magyar társadalom, de tegyen érte minden köznapon, hogy az iparművészet a magyar közgazdasági élet tényezője, a magyar nemzeti közművelődés valódi igaz gyöngye, belső tartalma legyen! — Lelkes eljénzés követte a beszédet. A miniszter szép szavakkal fejezte ki köszönetét Ráth Györgynek és Radics Jenőnek buzgó fáradozásaiért. Ezután megkezdte körúttját a karácsonyi kiállításban, a hol érdeklődéssel nézte meg a tati királyi sátrat, a magyar stílus burorokait és himzseket. Több kiállítónak elismerését fejezte ki. Másfél óráig tartott a szemle, melynek végzetével a miniszter a közönség eljénzése közben távozott. Az iparművészeti múzeumnak egész nap tömérdek látogatója volt.

MI UJSÁG?

Vajda János síremlékére újabbán a következő adományok érkeztek:

Az első magyar általános biztosító társaság pénztárház: Falk Miksa 20 frt, Vadnai Károly 5 frt, Berzók Árpád 10 frt.

Endrői Sándor 2-ik gyűjtő-írén fűjegyzett adományok: Mezei Ernő 5 forint, Sándor József 3 forint, Komor Gyula 1 frt, Justh Gyula 10 frt, Láng Lajos 5 frt, Pulszky Ágost 5 frt, Gajári Ödön 5 frt, Szana Tamás 2 frt, X. Y. 1 frt, Fekete József 2 frt, Gal-tér I. t. v. 2 frt, Morbitzer Mátyas 1 frt, Morbitzer Nándor 1 frt, Lampérth Géza 1 frt, dr. Bartha Sándor 2 frt, Küffer Béla 1 frt, Pósa Lajos 2 frt, Lisznyay Károly 1 frt. Összesen 50 frt.

A „Vasárnapi Ujság” 12-ik számában kimutatott 225 frttal együtt begyűlt eddig összesen 310 forint.

A bizottság fölkéri azokat, kik Vajda János síremlékére gyűjtőleveket fogadtak el, szíveskedjenek az egybegyűlt összegeket folyó évi december végeig az Első Magyar Általános Biztosító Társasághoz (Budapest, IV. Vigadó-tér 1. szám) beküldeni

A királyné a francia tengerparton. Erzsébet királyné ő felsége nov. 23-án Bécsből Franciaországba utazott, Biarritzba, hol hosszabb időt tölt. Onnan Cap-Szt. Martinba fog menni téli tartózkodásra, a hol februárban királynys is meg fogja látogatni. Hir szerint Ferenc Ferdinánd főherceg is Cap-Szt. Martinban fogja a telet tölteni.

Ő felsége nov. 25-én reggel 7 óra után érkezett Párisba, Sztáray grófné udvarhölgye és Berzeviczy vezérőrnagy kíséretében. A keleti pályaudvarról a közönség hódoló üdvözlése mellett azonnal az orléansi pályaudvarra hajtott, a honnan 9 óra 30 perckor folytatta útját Biarritz felé. — Faure elnök Hagron tábornok és Crozier, a diplomáciai testület bemutatója kíséretében 9¹/₂ órakor az orléansi pályaudvarra ment, hogy ott üdvözölje Erzsébet császárnét és királynét, a ki nővére, Trani grófnő kíséretében a fogadó szalonban időzött. Negyedórai társalgás után Faure elnök ő felségét a vasúti kocsikhoz kísérte és kézzel a búcsúzóit el tőle.

Gróf Zichy Jenő a berlini őstörténelmi és antropológiai társaság nov. 10-iki közgyűlésében Virchow Rudolf elnök ajánlatára egyhanglag levelező tagjának választotta, mint a ki tudományos utazásai és kutatásai e szakban az egész tudományos világnak értékes szolgálatakat tett.

Az orsz. közegészségügyi tanács elnöke. Dr. Müller Kálmán, az orsz. közegészségügyi tanács másodelnöké ugyane tanács elnökévé nevezte ki a király. A tanács másodelnökévé dr. Fodor József, címzetes miniszteri tanácsos, egyetemi tanár és a közegészségügyi tanács eddigi rendes tagja nevezte ki.

Baross Gábor szobra. Szécsi Antal szobrász már elkészült Baross Gábor szobrával, s öntés alá adták. A szobrot a központi pályaudvar előtti ligetben állítják föl a jövő év május 9-én, a néhai miniszter halálának napján.

Háromezer forint a tud. akadémiának. Mechwart Ágost, a budapesti Ganz-gyár igazgatója, kinek a tud. akadémia a magyar ipar előmozdításáért a 3000 frtos Wahrmann-díjat ítélte oda, ez összeget visszaajándékozta az akadémiának, mint külön alapítványt, az akadémia általános céljaira.

Munkácsy egészségi állapota. A nagy művész betegségének jobbra fordultát aggodalmasan várják tisztelői. Munkácsy még mindig Köln mellett, Enderichben, az idegbetegek intézetében ápolják. A napokban neje is megérkezett oda Párisból.

Andrée és társai. A Spitzbergákról egy norvég csehalász hajó népege, mely maga is veszélyben forgott, azt a hirt hozta a napokban, hogy egyik helyen emberi segélykiáltásokat hallottak. Sokan arra gondoltak, hogy Andrée és társai szorultak oda. A norvég kormány tehát Andrée fölkeresésére nov. 5-ikén Sören Krümer vezetésével expedíciót indított a „Viktória” hajón, mely — mint Tromsöből jelentik — most visszaérkezett. Bejárta a Spitzbergákat, tiszter köztött ki Darmondson partjain, de a legkisebb nyomát sem találta ott az embereknek s így eredménytelenül volt kénytelen visszatérni. Andrée nyomát nem találta.

Tudományos expedíció Ázsia belsejébe. Dániából tudományos expedíció indul Közép-Ázsiába, Tibet, Afganisztán és Turkesztán határain, a Pamir fonskára. Olafsen főhadnagy járt ott s tért e tavaszon vissza, most pedig második expedíciójára indul, hogy az éjszaki Pamir vidékét folautassa. Két fiatal tudós kíséri. A földat az, hogy megvizsgálják a Vakhan völgyet, a mely tízezer lábnyira fekszik a tenger fölött és egy még eddig ismeretlen nép lakja. Az expedíció költségeit a kormány viseli.

Rheuma, csúsz. közhvény, vese- és epekövajok a tudományos alapon álló Dióssy-féle Riis-czitrondy krúrával biztosan gyógyíthatók. Ismertetést ingyen küld Dióssy Lajos gyógyszer. Budapest, Damjanich-utca. 7422

A Richter-féle Horgony-Köépitőszekrények ez évben oly nagyszámú tökéletesítésen mentek keresztül, hogy valamennyi szűlő, mindegy, ha már birtokában vannak egy köépitőszekrénynek vagy sem, hozassa meg tőstént az új gazdagon illusztrált köépitőszekrény-írjegyeket, hogy úgy a felette fontos útjást, valamint az új „Horgony”-cz. társas-játékot megismerjék. Egyszerűen egy levelező lapon keressük meg Richter F. Ad. és társát, Bécsben, I. Operngasse 16, a mire a színpompás árjegyzék azonnal ingyen és bérmentesen beküldetik. Bevásárlás alkalmával saját érdeklünkben minden egyes köépitőszekrény „Horgony” gyárjeggyel nélkül, mint nem valódi, visszatartandó.

HALALOZÁSOK.

Karstenfelsi és hegyaljai Pacor Kálmán, altábornagy, a 2-ik honvédkerület parancsnoka, november 22-ikén Bécsben meghalt. Pacor gyors előmenetelét kiváló képzettségének és a custozai harcmezőn szerzett érdemeinek köszönhetette, hol ezrede zászlaját saját testével védelmezte meg. A parancsnoksága alatt álló csapatok képzettsége minden hadgyakorlaton föltűnést keltett. Állandóan Szegeden lakott, hol a város színe-jáva megfordult házánál. Rokonszenves, szíves modorúért szerették az altábornagyot, ki ezelőtt két évvel távozott el Szegedről. Ekkor rendelkezési állapotba helyezette magát, mert lábában fájdalom kínozták, szenvedéseinek most a halál vetett véget.

SZAF AMÁLIA, a szabadságharczából emlékeztetes honleány, november 20-ikán Budán, épen 97-ik születésnapján. A szabadságharczban mint markotányosnő vett részt, de ha nagy volt a küzdelem, otthagya a markotányos kocsit, honvédrúhát öltött s karddal kezében küzdött az első között. Buda ostromakor a bécsi kapu-téri lakásában ápolta a megsebesült honvédeket. A különben gazdag leány állítólag azért nem ment soha férjhez, mert jegyese a csatában elesett, s azóta a jó-tékonyaság gyakorlásában keresett vigasztalást. Az elhunyt után tekintélyes vagyon maradt hátra. Múlt szombatán hivta össze ismerőseit születésnapjára, de a meghívott vendégek halotti torra gyűltek össze, mert az érdemes hölgy ép születésnapján szenderedett el örökre.

Elhunytak még a közéleti napokban: dr. KUDLKA JÓZSEF, a nagyváradi jogakadémia kárde-mült derék tanára, a magyar jogtanárok nesztora, 84 éves korában, Nagy-Várádon. — BOHN GYULA, vesprérmegyei földbírtokos, a ki megye politikai és társadalmi életében is tevékeny részt vett, 53 éves korában, Budapesten. — VANDORY LAJOS, hírlapszerkesztő, ki az ország több részén szerkesztett koronként lapokat, 63 éves korában, Török-Bécsen. — MISZÁROS MIHÁLY, nyug. régi honvéd százados, 68 éves, Keszthelyen. — MANG ISTVÁN ó-moraviczai földbírtokos, a bácsmegyei nemzeti párt egyik tevékeny tagja, 63 éves korában. — KEÖB JÓZSEF, nyug. hajókaptány, ki sok ideig vezette a Balatonon a régi „Kisfaludy” gőzhajót, s a b. füredi vendégek előtt népszerű férfiú volt, 58 éves korában.

ban, B. Füreden. — KERÉKY MIHÁLY, pécsi ügyvéd. — SZALAI NAGY KÁROLY, nyug. telekkönyvvezető, 69 éves korában, Debreczenben. — TÓTH JÓZSEF, 1848–49-iki honvédhuzár tizedes és F. Almás közlegének 40 éven át volt érdemes körjegyzője, Hajdu-Nánáson, 73 éves. — URTIKAI ANTAL, nyug. huzsáronagy, a szegvárdi országos selyemtenyész-tési felügyelő főnöke, 70 éves, Szegvárdon. — SCHENK EMIL, nagyváradi ügyvéd, a ki mint honvédhadnagy a szabadságharczot is végigküzdötte. SZABÓ BÉLA, 1848–49-iki tüzérhadnagy, 66 éves, Pozsonyban.

Németújfalvi SIMONFFY IMRÉNÉ, született Tóth Julianna, Simonffy Imre kir. tanácsos, Debreczen város polgármesterének neje, életének 62-ik, boldog házasságának 42-dik évében, november 21-én. — PODMANICZKY ILONA báróné, Aszódon, 68 éves korában. — ÖZV. FERENCZI FERENCZNE, Morelli Gusztáv iparművészeti iskolai tanár és dr. Morelli Károly orvos nővére, 47 éves korában, Budapesten. — SCHNEIDT MARIA, kilencvennyolc éves korában, Budapesten; elhunytát a Schneid és Andreásky családok és nagyszámú rokonság gyászolja. — ÖZV. KREMLING ROZÁLIA, Fehértemplomban, 66 éves korában. — SZEMERÉDY JÓZSEFNE, született Erdős Mariska, köteleki jegyző neje, 24 éves korában, Köteleken. — LÁNGOR BÉLANÉ, szül. Vancher Mária, nyug. honvédtörnagyzővegye és a budapesti II. kerületi állami tanítónő- és nevelőnő-képzőintézet tanítónője. — SCHUK JÓZSEFNE, szül. Szabó Ilona, 23 éves, Mező-Kászonban. — BARANYAI KÁROLYNE, szül. Dömök Kornelia, 25 éves, Nagy-Enyeden. — POLONY JÁNOSNE, született Bankó Otília, 54 éves, Breznóbányán. — KOKAS MIHÁLYNE, szül. Auber Emilia, gyógyszerértárlajdonos, 32 éves, Mohácsos.

Szerkesztői mondanivalók.

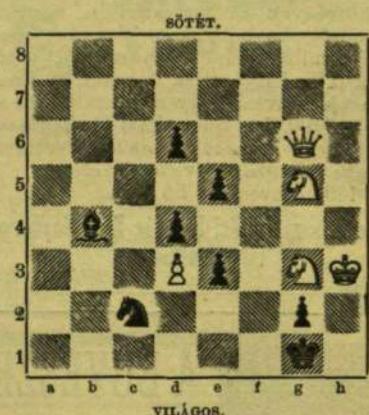
Az orvos tévedt. Szép költői tárgy s örömmel mondhatjuk, hogy kidolgozása is hivatottságot árul el. Némi javításokkal szívesen közöljük.

Pista bácsi. Jó genre-alak volna; de a néhány sikerült, humoros vonás mellett sok rajta a színtelen, fakó, bizonytalan rajz.

Ifjúságom. Beteg vagyok. Hulló levelek. Ott borong a két első az őzi hangulat, de erősebb költői egy-nieség nem nyilatkozik bennük. Az utolsó apró gondolat-töredékek morzsiákja, csekély értékkel.

SAKKJÁTÉK.

2036. számú feladvány. Kohits és Kockelkorn-tól.

Világos indul s a negyedik lépésre matot mond.

A 2024. számú feladvány megfejtése. Bertrand E.-től.

Világos.	Szür.
1. B41-d5+	K55-e4
2. Fc1-b6	c4-g3
3. Ha1-b3	c3-e2
4. Hb3-d2 mat.	

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Sárospatakon: Gábor Károly. — Csomonyán: Németh Péter. — Gróbenben: Kovács Ferenc. — Zsárczen: Ronga Károly. — Sarkadon: Nuszbek Sándor. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A „Vasárnapi Ujság” 46-ik számában közölt képtalány megfejtése: Az ökor a földet nem magának szántja.

Feloldó szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

